

լիբ աւանաներին, սակայն չէ նախադրել իր մասնակցութիւնը փոխառութեանը:

ԹԻՒՐԿԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.) 7 մարտի

Գ. Պոլիս.—Բ. Դուռը հաւանութիւնն սուեց այն համաձայնութեան, որ կապել է արևելեան երկաթուղիները ընկերութիւնը Կարկոսթին — Կոստիվար մակերօժանեան երկաթուղու կառուցման մասին:

Աղբիւրները դեմադրող հարգելի Բ. Դրան, թէ մեծ պետութիւնները մտադիր են անյապաղ գործեր ուղարկել Կրետէ:

Լրագրիւրները երկուք են կրում միջադէպից Պարսկաստանի հետ եղած սահմանային վեճերի պատճառով «Թանրեր» սակայն յարմար է գտնում հարցի յուժուժը սույ Հապազի դատարանին:

Բէնզագի.—Մի օրագնաց թղանու ընտանիք նետեց մի քանի ուժով չը նայած հրացանաձուլութեան: Մարտի 5-ին, Իերնայում, մտայնող թղանու գործակալը յետ մղվեցին թղանութները կրակով:

Ոսկիւր.—Ալբանիերի յարձակումը ներքին գործերի մինիստրի պահակախմբի վրա տեղի ունեցաւ Լուկ գիւղում Իկէկի և Իրաիօլի միջև: Մի-նիստրին հետեւում էին մեծ թվով զինուորային և հեծեալ պահակներ: Ալբանիացի յարձակիչները սակայն վրայ (անարձնանք գործառնում): Իրե երբ կողմը տեղի ունէր, մինիստրը մասնաժողովի անդամների հետ իշխանեց Իստինիզում և սպասեց երկու ժամ: Ապա մեկնեց 10 թիւրք և 4 արմառ: Ալբանիացիները թիւրք յայտնի չէ: Վերադարձում են մինիստրին ուղեկցող տեղապահ կայանէն և խոչնդով: Ալբանիացիները հրամայում էր Մանուէլ-Չահինը վերջի վերջոյ հեծեալգործը ցրեց արմաններին: Մինիստրը դիմեց Իրաիօլ, ուր մնաց անարդշ օրը և մեկնեց Պրիզրին, որտեղից մտադիր է անցնել Սկիւտարին: Կոստանայի վիլայէթում ստակացել են թիւրք ազգակցութեան յարձակումները սերբերի վրա: Վերջին երկու շաբաթում եղել են մի շարք սպանութիւններ և խաղաղ զինակցաների կողմնակցումներ:

Հոմ.—Սիւսումը վերականգնապէս որոշեց 1911—1912 թ. Թ. բնիչին Ցեղեական յայտնեց, որ եկամուտները կաւեական անուշաչ 57 միլիոնով, որը անցեալ տարվայ 57 միլիոնի յուրեպալի գումարի հետ կը ծածկէ պատերազմի ծախքերը կէպից աւելին մինչև փետր. ամիսը: Պատերազմի հինգ ամիսների ընթացքում եկամուտները ամիսը 71/2 միլիոնով աւելի ստացվեցին անցեալ տարվայից, որովհետ հանրամասնը ապացուցանում է ժողովրդական անտեսութեան կենսունակութիւնը: Պետական ֆինանսների դուրսիւնը առողջ է ու կայուն:

Տրիպոլիս.—Իտալական զինվորները երկու Սուէլում և Բէնապէլում թղանում ընտանիք վրա նետեցին աւելի քան 30 սոււմ:

ՊԱՐՍԱԿԱՆԻ ԾՈՒՐԶԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.) 7 մարտի

Թէհրան.—Պարսից կառավարութիւնը բաւարար պատասխան տուեց փե-

թեւնը որ Շէկուտը իր քարտէկ վրա նշանակել է իբրև լեւաշրջապալ հարաւարակցեց մինչև իր գործը գնալէն հասնուց: Սույ օրն հասանք 83-րդ աստիճանին, ուր հիմնեցին մեր չորրորդ պահանջը: Նոյն օրը 13-ին հասանք 84-րդ աստիճանին, որտեղ նոյնպէս պահեստ հիմնեցին: Նոյն օրը 17-ին հասանք լայնութեան 85-րդ աստիճանին: Այս պահանջները, որտեղ կրկին միանում է հակապահեստ ստացութեանը իր հետ, որոնց բարձրութիւնը 600 մետրից հասնում է մինչև 3000 մետր, երբեմն էլ 4500 մետր և աւելի:

Հետեւով օրն սկսեցինք մեր արշաւանքը դէպի ստացութեանը: Սկզբում այդ հեշտ քար, որովհետ լեռները միանցանք չէին բարձրանում: Յետոյ պիտի անցնէինք շատ ստացադաշտեր, որոնք թէև շատ մեծ չէին, բայց շատ սուր կերպով էին բարձրանում, այնպէս որ դժուար էր քառլ անցնելը: Ստիպված էինք մի սահնակին 20 շուն լրծնել, որպէսզի կարողանայ սահնակները բարձրացնել դէպի վեր: Մի քանի մեծ ստացադաշտեր ստեղծու էին միջ ճանապարհը փոխելու Աւաշին օրն անցանք միայն 600 մետր տարածութիւն: Սրկարդ օրը գործները աւելի հեշտ էր և կարեցինք 2,37 մետր: Սակայն երրորդ օրն ստիպված եղանք վերադառնալ յետ, որովհետ հանդիպեցինք հակապահեստ ստացութեանը, որոնց վրայ բարձրանալու ուղղակի անհնարին էր: Միւս օրը մեր ամենաերկար և ամենա-

տրվարի 5-ի անգլո-ուսական նոտայի ընդ կէտերին:

Պատասխան-նոտայում պարսից կառավարութիւնը յայտնում է, որ 2 միլիոն ընդ իր աւանտ մեծ մասը կը գործարդվի ժամկետային կարմիր կերպութեան վրա: Պարսկաստանը պարտավորում է համապատասխանեցնել իր քաղաքականութիւնը 1907 թ. անգլո-ուսական համաձայնութեան սկզբունքների հետ: Ճէզայիները կարձակվին, գործերը կը կարգաւորվեն, որի վրա տարածապէս կը նույն կարգիւնք: Այդ հարցի առիթով իր կարծիքները կառավարութիւնը կը ներկայացնէ երկու մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչներին: Մանուէլ-Ալիի կողմակցներին յայտարարվեց լրակատար ամենապիտիւ:

Ուրմիա.—Մակուի խան Իրաւ-ուս-Սայթման, որ նշանակվեց Սամաղ-խանից Մակուի, Թոյի, Սամաուտի և Ուրմիայի գեներալ-նահանգապետ, ներկայացուցիչներ ընտրեց այդ դաւաճներում: Ուրմիայի նահանգապետի պաշտօնը նա աւազարկել է Ուրմիայի արիստոկրատիայի յայտնի ներկայացուցիչ Մուհամադ-ուր-Ռոյվէին:

ՆԵՐՒՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Շ Ն Ո Ր Հ Ա Ռ Ո Ւ Ա Ն Ք Ե Ր

Տեղափոխ, 26 փետրվար
Թէև իմ զբոսըններս լիովին արտայայտուր ձերքն զուրկ եմ, բայց չեմ կարող անտարբեր մնալ և չհասնել իմ զբոսընն այն արտայայտութիւններուն, որոնք կը բղկնէ «Մշակի» անկեղծ բարեկամներու սրտերէն: Ինչպէս անտարբեր մնամ, երբ արեան ծովէն փարսանք կորստուած և զրկուած՝ ծնողներէն, սիրելիներէն ու սիրուն հայրենիքէն և ապաստան գտանք Ռուսաստան: Եւ այդ ատեն մենք, ընդ ցաւեւոր շրջանումս, մեզ ներթրեթններու ու դան օրերու դարձանք և արիւնքը միայն «Մշակի» մէջ գտանք, նա էր մեր բոլոր տարազներու դան ցաւի և կրկնի մտնողը:

Ուստի տկար գրչովս կուզամ յայտնել իմ խորին ինքնակցութիւնը «Մշակի» քառասունամայ թիւրք զործուծութեան յօդակներին ստիճի և կը մղվիմ դու շատ քառասունամեակներ տունդ: Թող «Մշակ» լուսափողիդ դրօշակ ծածանի այնչափ ժամանակ քանի նայ ազգի գոյութիւնը շարունակուի: Վասն Յ. Սալամանեկան:

Սուրբարայա (Չաւա կղզի), 20 յունվ. «Մշակ» օրաթերթի հրատարակութեան 40-ամեայ յօդակները առիթով բարեճակեցեք ընդունել հետո Զաւահան կղզիների մեր անկեղծ շնորհաբարութիւններն ու արտակին բարեմտութիւնները:

Երկար տարիներ «Մշակի» ընթերցող և համակող լինելով՝ մի քան յայտնի են նրա կատարած մեծ դերը հայկական խաւար միջուրում և մատչեցած քաղաքակրթական ծախքի շնորհիւ: Ինչպէս որ տեսնուող յայտարարութիւնները տեսնուող յայտարարութիւնները 10 օրինակ «Մշակի» քառասունամեակը—որը ինչպէս մեծ ընդունելի իբրև մի փոքրիկ նուէր յօդակների առիթով և բարեճակեց 5 օրինակ «Մշակ» ուղարկել Պարսկաստանի հայ ազգային կրթութեանը և գիւղերին, իսկ 5 օրինակը թողնում ենք ձեր բարեխայտեցութեանը: Յաղութանեան եղբայրներ:

Գժուար շարժարների օրն էր: Մենք պէտք է շատ զգոյշ լինէինք, որ չընկնէինք ստացութեան ճեղքումներին մէջ, որոնք մեր քաղաքի անդամներին էին բարձր ձեւով ծածկված լինելու պատճառով: Այդ օրը մենք մեր դրանք խփեցինք 1523 մետր բարձրութեան վրա մի շատ գիւղերի տեղում: Այն գիւղերը, որի վրա էինք մենք, շրջապատւած էր երկու ուղիղ ստացութեաններով, որոնք 4500 մետր բարձրութիւն ունէին: Այդ երկու ստացութեանը կողմում են «Շիրտեօֆ Կոնստանտին» և «Դոն Պիլլո Քրիստոֆերոս»:

Հետեւով օրն հասանք 1760 մետր բարձրութեան: Մենք ստիպված եղանք սպանելու մեր քան շնորհ 24-ին և պահեցինք միայն 18-ին, ամեն սահնակի համար 6 շուն: Նոյն օրը 27-ին վրա հասաւ մեզ մի սոսկալի ընդ ու բորան: Մենք ոչինչ չէինք գտնում, որովհետ երեսներս ստեղծ էր: Թէև մեր կեանքը վտանգի մէջ չէր, բայց շատ անախտօք մի մեղ համար, որ ոչինչ տեսնել չէինք կարողանում:

Նոյն օրը 29-ը հիւնալի արև օր էր: Բարեբաղդար մեր միակ անակնկալը չէր մեղ համար: Մենք մի ստացութեան նկատեցինք, որ թիւ կերպով իշուն էր դէպի հարաւ անազին տարածութեամբ և այդպիսով շատ հեշտացնում էր մեր առաջ անցնելը: Այդ ստացութեանը ստորոտում, որի անունը գրիքը «Ստաստայի ստացարար», մենք կրկին մի պահեստ կազմեցինք՝ 6 օր-

Մարտի, 13 փետրվար
«Մշակի» 40-ամեակի առիթով մենք այլ է պտէ մեր ներկայութիւնն ու շնորհաբարութիւնները կը յայտնենք:

Նուր-Սարստան Բնի. Տնօրէն Սարստան

Գրանձակ, 24 փետրվարի
Ուրախութեամբ գտնելով յայտնուր սրբապետի շնորհաբարութիւնները «Մշակի» 40-ամեայ անցեալի համար և բարեմտութիւնները, որ նա ապագայում ևս քաղաքացիական նպատակներու շարունակի անհրաժեշտ անելի իր կեանքը կառնէ, որը նա համարեցութեամբ կրել է ուսերի վրա այն յոյսով և ոգևորութեամբ, որ շրջապատը կը հասկանայ վերջապէս և կը դնանտի կատարվածը: Այսօր շրջապատը դնանտուում է և այդ բարոյական գնահատութեան տակալով «Մշակը» աւելի մեծ թափով և նպատակութեամբ պէտք է տանի իր խաչը միջտ անկեղծից, միջտ աչքերը յառած դէպի առաջ, դէպի հեռուն... Եւ եւ քանաստեղծ Դրոջային-ի խօսքերն եմ ուղղում «Մշակին»:

Честным порывом дай силу свободную, Начатый труды доверчивой, И за счастливую долю народную Живя всю до капли отдай! Теплою доброй-вдохновеной призваніи— Вь сердце своём не гаси, Чуждой силой—свѣточемъ знаніи— На съ воскрес.

Լեւոն վարդապետ

Թիֆլիսի ՀԱՅ ԳՊԱՆՏԵՏՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՍԱՅՆԱԿՈՐԿԱԿԱ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի, մարտի 7-ին, կայացաւ Թիֆլիսի Հայ Գրչարանի և Տեսն. Ընկ. ընդհանուր ժողովը: Ներկայ էին 25 հոգի: Գարուղար Ա. Ալմանյանի կարգաւանջով նիստը արձանագրութիւնը, որը, ենթարկելով մի քանի փոփոխութիւններէ, ընդունվեց ժողովը որոշեց կարգաւորութիւնները մասը հանել, աչքի առաջ ունեւորվ կայ մի նիստում շտաբի մասը ցերի քննութեան համար նոր նիստ պատճառարկված նիթերով:

Նախագահ Ա. Քայանջարը զեկուցեց, որ համաձայն Գրանձակի ձեռքը դիւմով ինքը նախագահը և քարտուղարը կը դնան առաջիկայ կերպով որ Գրանձակ կայ մի նիստում շտաբի մասը ցերի քննութեան համար նոր նիստ պատճառարկված նիթերով: Կարգաւոր. Ա. Ալմանյանը զեկուցեց, որ պէտք է արգելադրուի քննութեան մասին, որ ունի իր յայտնի գաւառի պահեստների ծախքը բաւարարութեան վրա: Զեկուցման մէջ ընկած էին գիտական ցուցումներ և յիշատակված էին ուղղական դիտողութիւնները:

Ա. Քայանջարը յայտնեց, որ նոյն վեա-սակար աղբերութիւնը նիստոված է նաև Գրանձակի և Զարգուրի գործարանների շրջաններում: Բժ. Աղասարեանը գովելով զեկուցման գիտական մասը, ցաւ յայտնեց, որ այնուհետ չի յիշատակված, թէ Եւրօպայում ինչ միջոցներ են մշակել մարտանք ծծարձիկի աղբերութեան դէմ:

Ա. Զարգուրեան յայտնեց, որ նրան յայտնի է ծծարձիկի անպատար աղբերութիւնը ընկուզուտ վրայ, ինչ վերաբերում է միւս քաղաքին, նրանք վստայում են միայն մտաւայն տեղերում և օրինակ Ուրաշուար գիւղը չէ վստայում ծծարձիկը:

Գ. Կրանյանը հարցրեց, որ Յրանախ-յում էր տեսած Եւրօպայի գործարանը զինք է իր շրջակայ ամբողջ հողերը:

Պ. Կ. Յակոբեանը, Պետրոսեանը և Մալ-խասեանը ուղղութիւն են դարձրում պահեստների շրջել վեաակցութիւնը լինելը թէ քաղաքի և թէ կենդանիների համար:

Վայ ռուստի պարզով: 6 օր էր մեղ պէտք այդ ստացարարուն անցնելու համար: «Ստաստայի ստացարար» ամենաբարձր կէտը հասնում է 2740 մետր բարձրութեան: Մասնաշրջի մէջ նա նման է ստանծ ծովի: Ստացարար մակերևոյթի տակը դատարկ է և իւրաքանչիւր քայա-փորի առաջացնում է մի սոսկալի արձան-գանք, կարծես մարդ անցնում է դատարկ տակալների վրայով: Այդ տեղը մենք առանցինքը ըՍտաստայի պարահանդէսի դահլիճ:

Դիակտեմերի 8-ին մենք նորից մի քանի վատ օրեր անցկացրինք և ապա կրկին հիւնալի արև օրեր, որ մեղ միջոց էին տալիս դիտելու և գնահատել շրջապատը և գրի տեսնելու:

Մենք դուրսուր ինչ ուղիղ 88 ստիճանի 16 քալի հարաւս: Ճարչը յետոյ մենք հասանք ամենահեռուը կէտին, որին հասել էր Շէկուտը: Այստեղ կրկին դաշար առանք մի վերջին պահեստ կազմելու համար: Դիակտեմերի 9-ից սկսած մեր ճանապարհորդութիւնը միջոցակ է արձանց միջնակների առաջ դնում: Դիակտեմերի 10-ին հասանք 88 ստիճանի 56 քալի, դիակտեմերի 11-ին 89 ստիճանի 15 քալի, դիակտեմերի 12-ին 89 ստիճանի 30 քալի, դիակտեմերի 13-ին 89 ստիճանի 45 քալի: Մինչև այժմ մեր բոլոր դիտողութիւններն ու հաշիւները համաձայն էին մեր ենթադրութիւնների հետ, և դրա-

Մ. Մարտեան գտնում է, որ վարձատրութեան պահանջը կը յարգվի: Ա. Միլիթեան յայտնեց, որ նա տեսել է Յրանախտու, թէ ինչպէս գործարանական շրջանները բաժանված են երկուպարծակաւորներից, և այդպիսով մէկը միւսին չէ վստայում:

Գ. Մուրադեան կարծում է, որ կարելի է պահել մշակութիւնը կարգաւորելով կատարելագործված եղանակով, էլ բարձրակարգութեամբ, ինչպէս օրինակ Արգոնուսի և այդպիսով ազատվել ծծարձիկի քայքայի աղբերութիւններից:

Ժողովը որոշեց դիակ կերպագործութեան միլիտարութեան խնդիրով լրացուցիչ ուսումնասիրութիւն կատարել յարուցված հարցի առիթով և միջոցներ մշակել պարտաւետու գիւղատնտեսների պահեստների վստայարկ աղբերութիւնեց կրկնագործութեան վրա:

Ալմանյան Ա. Քայանջարը զեկուցեց իր գիւղատնտեսական ճանապարհորդութեան մասին դէպի Շիրանի շրջանը:

Մանրամասնութիւնները կը հարգուրենք հետեւի համարում:

ԳՆՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻ ԾՈՒՐԶԸ

«ՐԿ. ՏՆՈՎ» թերթի մէջ կարդում ենք, «Երրորդ-հասարակարարներ Չարուրէնի, Կիլիսիայի, Սօկոլայի, Ալարիայի և Ուսանակի, որոնք պատրաստում են 78 մեղաքարներ «Գրանձակ» կուսակցութեան գործի մէջ, մարտի 3-ին ներկայացրին սենատի առաջին վճարակ բաժնեւերի միացեալ առանին մի յայտարարութիւնը զարմ տրամանակ կրկնելով զեղծ մտայնութիւնը: «Յայտարարութիւնը գրաւում է 23 էջ և կը պատկարայ մէջ յանունը և միջնագրութեան» քերական դաս յարուցանել ծառայական կեղծիքներ կատարելու համար նախկին դատաստանական քննիչ Լեփին դէմ, որ կատարել է «Գրանձակ» կուսակցութեան գործի նախնական քննութիւնը:

«Սենատի առանձին առանակ դատարանական քննութեան ժամանակ,—ասված է յայտարարութեան մէջ,—երևան կհան ապացոյցներ, որ այդ գործի նախնական քննութեան ժամանակ կատարված են բարձրակարգ կեղծիքներ թէ ընկալան ակտերի մէջ—վկաների հարցաքննութեան արձանագրութիւնները, քննիչի որոշումները, ղոհումները քննութեան արձանագրութիւնների մէջ—և թէ գործին կցված անթիւ գրաւոր ապացոյցների մէջ, Այդ կեղծիքների կատարումը հաստատուց առանձին պահիչի նիստում թէ վկաների հարցաքննութեամբ, որոնք հերքեցին նախնական քննութեան ժամանակ իրանց տուած ցուցումները կանոնաւորութիւնը արձանագրութիւնների մէջ, ինչպէս և ղոհումները կը պարզապարտելով և ղոհումները ներկայացուցութեան համարանական վերլուծութեանը և միմիայն մեր համեմատութեամբ: Այդ կեղծիքների ապացուցված լինելը ճանաչվել է ըստ կրկնութիւն, և սենատի առանձին առանակ կողմից, որ որոշումն կայացրեց դուրս ձգել կատարված ղոհումները նիթական ապացոյցների շարքից: Կատաստանական նիստի ընթացքում, ղոհումներներից մի քանիք, որոնք մասին պատրաստները միջնագրութիւն յարուցին էկպէրիպալի ենթարկելու, անհետացան, որի մասին առանին նախագահող յայտնեց կողմերին, կցելով որ այդ ղոհումներների կարտի մասին կատարվում է արդարապատութեան միլիտարի կարգադրութեան, նախնական քննութիւնը: Անկա յայտարարութեան հեղինակները կանգ են առնում նիստերում հաստատված կեղծիքների առանձին դէպքերի վրա:

Ընտանջ ընդունելով այդ դէպքերը, ինչպէս և ուրիշ խարխալութիւններն ու ջնջումները, նից մենք կըրակարգեցինք, որ գեկտեմերի 14-ին պէտք է հասնենք Հարաւային Բեւեանի Այդ օրվայ (գեկտ. 14-ի) կէտերից յետոյ փրում էր մի թեթև քամի հարաւարակցութեան և շեմութիւնը: 32 ստիճան էր ղորթից ցած: Մակերևոյթի դրոշմիւնը հիւսալի էր: Սահնակները մեծ արագութեամբ ստանւում էին սպակու ունան հարթ ճանապարհի վրա: Օրը վերջացաւ առանց միջնակների և ժամը 3-ին մենք դադար առնում:

Մեր հաւել համաձայն մենք վերջապէս հասել էինք մեր նպատակին: Ժողովկիցինք նորվեցական ապագայի դրօշակի շուրջը: Բարեճակեց իմաստը ղորին դուրս, բոլոր ձեռքերը բանել էին գրօշակի կտիւր, և երբ մենք դրօշակը ամբարջեցինք գեանի մէջ, վերջինք մեռ ամենակարգեցինք այն երկրը—որի վրա Հարաւային Բեւեանում ամբարջեցինք դրօշակը—«Հասկոն VIII թագաւորի երկիր»:

Գա մի առաջին միապատգալ տարածութեան էր Գիւրընը Յիսիականից: Մենք օրը-առ-օրը շուրջը 28 կիլոմետր, հետեւով այդ արևելեան 6 ժամից մինչև առաւօտեան 7 ժամը գրաւեցինք: Ետապատութիւնները մերակարգեցինք հետապատութիւնները: Սահնակները 88 ստիճանի 56 քալի, դիակտեմերի 11-ին 89 ստիճանի 15 քալ, դիակտեմերի 12-ին 89 ստիճանի 30 քալի, դիակտեմերի 13-ին 89 ստիճանի 45 քալի: Մինչև այժմ մեր բոլոր դիտողութիւններն ու հաշիւները համաձայն էին մեր ենթադրութիւնների հետ, և դրա-

պատրաստները կըրակարգում են հետեւի կողմերով:

Ալեկորի համարելով կանգ առնել ուրիշ քաղաքի կեղծիքների վրա, նախնական քննութեան ակտերի մէջ «Գրանձակ» կուսակցութեան գործում, մենք կարծում ենք, որ առաջ բերած դէպքերը ևս բաւական են՝ դառն համար այն կըրակարգութեան թէ այդ կեղծիքների նպատակը կղի է ստեղծել անդրիս ապացոյցներ մեղադրանքի դէմ, որ այդ խարխալութիւնները չէին կարող կատարելու առանց նախն

